

Mkb-accountants zijn sceptisch over duurzaamheidsverslaggeving

Mkb-ondernemingen zijn, als ze niet-beursgenoteerd zijn, niet verplicht om aan de Europese duurzaamheidsrichtlijn CSRD te voldoen. Maar ze kunnen wel te maken krijgen met opdrachtgevers in de waardeketen die gegevens over duurzaamheid opeisen. Ook kunnen mkb'ers vrijwillig aan een 'CSRD-light' voldoen. Zo komt ook de mkb-accountant in aanraking met de CSRD. Toch lijkt het voor velen nog een ver-van-mijn-bedshow. "Ik zie bij het overgrote deel van de mkb'ers terughoudendheid."

TEKST RONALD BRUINS BEELD VRHL

Volgens Kees Roozen, directeur bij consulting- en trainingsbureau V&A, gaat het bij CSRD-rapportage door grote bedrijven om maximaal ruim elfhonderd datapunten, waarvan er ruim achthonderd verplicht zijn. Tenminste, als alle ESG-thema's materieel zijn. "Beursgenoteerde bedrijven moeten al over 2024 rapporteren volgens de CSRD. Vanaf 2025 wordt de duurzaamheidsrapportage verplicht voor grote bedrijven. Een bedrijf is groot als het voldoet aan minimaal twee van drie voorwaarden: meer dan 250 medewerkers, meer dan 50 miljoen euro omzet per jaar en meer dan 25 miljoen euro op de balans. Waar voorheen bij die grote

bedrijven de duurzaamheidsinformatie, voor zover vermeld, door het hele jaarverslag was opgenomen, moet het nu op één plaats komen: in het bestuursverslag."

Beursgenoteerde bedrijven en grote bedrijven halen een deel van de duurzaamheidsinformatie op bij hun leveranciers in de keten, aldus Joost Kelderman, mede-eigenaar van accountantskantoor Stolwijk Kelderman. "Veelal zijn dat mkb-bedrijven. De eisen die de CSRD stelt wat betreft rapportage gaan ze dus doorvertalen naar een uitvraag naar het mkb. En mocht je dan toch met informatielevering bezig gaan, dan is het handig

om de light-versie van de CSRD die specifiek voor het mkb is ontwikkeld te hanteren. Want dan sluit je aan op wat grote bedrijven moeten ophoesten."

Zorgwekkend

Voor beursgenoteerde ondernemingen is het al een hele kluit om dit jaar aan de CSRD te voldoen. Grote bedrijven zijn er, zo blijkt uit meerdere onderzoeken, nog maar mondjesmaat mee bezig. En het mkb weet nog nauwelijks dat de CSRD bestaat. "Dat is zorgwekkend", stelt Roozen. "Het komt heel laat en langzaam op gang. Ik vermoed dat het mkb pas in actie komt als er vragen komen van opdrachtgevers. Zeker als opdrachtgevers, bijvoor- →

‘Ik vermoed dat het mkb pas in actie komt als er vragen komen van opdrachtgevers.’

beeld supermarkten, eisen dat mkb-ondernemers data gaan aanleveren en dat opdrachtgevers anders geen zaken meer met ze doen.” Dat is ook de ervaring van Kelderman. “Je hebt een aantal koplopers in het mkb die hiermee al aan de slag zijn. Die lopen hard en voorop en zijn intrinsiek gemotiveerd om hiermee aan de slag te gaan. Maar ik zie bij het overgrote deel van de mkb'ers terughoudendheid. Dat komt ook omdat consultants aangeven dat er urgentie is en dat mkb'ers dan denken ‘ja, ja, het zal wel’. Die urgentie werd ook geschetst bij de millenniumbug en de overgang van de euro. Mkb'ers zijn dus wat sceptisch.”

CSRD-light

Wat zou een mkb-accountantskantoor met de CSRD moeten? Roozen: “Allereerst zou ik ze aanraden met de cliënten die als groot kwalificeren om de tafel te gaan zitten om te weten of deze bedrijven een plan hebben waarmee ze volgend jaar aan de CSRD voldoen. Als klein accountantskantoor kun je grote bedrijven bedienen en dan ben je vanaf 2025 dus ook gebonden aan de duurzaamheidsrapportage-eisen van deze CSRD-richtlijn. Maar ik kan me voorstellen dat dat niet heel veel

klanten zijn per accountantskantoor. Vraag is bij dat kleine aantal wel of je je opdracht wilt behouden, omdat het heel veel werk is. Mogelijk ben je dan ook voor de jaarrekeningcontrole die klant kwijt. Voor accountants van alleen niet-beursgenoteerde mkb-ondernemingen, middelgroot en klein, zou ik zeggen: Sla de richtlijn plat. Pak de CSRD-light beet en vertaal die naar gegevensverzameling op onderdelen zoals personeel, afnemers en CO₂-uitstoot tijdens vervoer. Door die gegevens te verzamelen kan zo'n mkb-bedrijf niet alleen gegevens aanleveren aan opdrachtgevers, maar zich ook hiermee positief profileren in de markt. Bijvoorbeeld door duurzaamheidsgegevens op de website te zetten. Daarmee trek je ook andere klanten en andere medewerkers aan. En het bedrijf heeft inzichtelijk waar het zich kan verbeteren op duurzaamheidsvlak. De CSRD kan dus ook positief uitwerken voor bedrijven.”

Elke post heeft een link

Ook voor de mkb-accountant kan de CSRD als ver van zijn bed voelen. “Ik ben met de jaarrekening van de klant bezig, hoezo CSRD?”, vertaalt Roozen het gevoel. “Ik zit in een NBA-projectgroep CSRD en daar zijn we bezig met

de vraag hoe we de mkb-accountant in contact brengen met duurzaamheidsonderwerpen bij klanten. Een startpunt is duurzaamheid vanuit jaarrekeningen te bekijken en nagaan op welke wijze dit een jaarrekening-post raakt. Dan blijkt dat elke post wel een link heeft met duurzaamheid. Vanwege de droogte kunnen bij lage waterstanden bij een klant van de mkb-accountant de grondstoffen niet worden geleverd. Daar heb je meteen een risico te pakken. Als logistieke onderneming mag je niet meer met dieselbusjes de binnenstad in. Maar ook: Als een mkb-bedrijf niet duurzaam genoeg is, kan het of minder of tegen minder gunstige voorwaarden lenen bij een financier.”

Verlaagd risicoprofiel

Harry Marissen, duurzaamheidsexpert bij Zero CO₂ en als accountant en adviseur verbonden aan Bentacera, haakt daarop in. “Onlangs zat ik met de Rabobank en een klant, een bedrijf dat biologische soepen maakt, om de tafel voor diens financieringsbehoefte.

RA-CFO'S OVER CSRD

Voor Accountant.nl hield Ronald Bruins dit voorjaar een reeks interviews met accountants die werkzaam zijn als cfo, over de impact van de nieuwe Europese duurzaamheidsrichtlijn CSRD (Corporate Sustainability Reporting Directive) op hun werk en organisatie.

In het eerste deel sprak Frits Vervoort (Vesteda) over de impact van de CSRD op deze grote woningbelegger. In deel twee ging Hugo Mans (RET) in op de gevolgen ervan voor het Rotterdamse vervoersbedrijf. In het derde deel vertelde Roger Dassen over de inrichting van de CSRD-rapportage bij ASML. Maurice van Sassen (bunq) pleitte er in deel vier voor om de verantwoording simpel te houden. In het vijfde en laatste deel sprak Rob Fenne (Randstad) over hoe het uitzendconcern nu profijt heeft van het vroeg beginnen met integrated reporting. Alle interviews zijn terug te lezen via [Accountant.nl](https://www.accountant.nl).

TWEE VERSIES VOOR HET MKB

De CSRD is nader uitgewerkt in duurzaamheidsrapportagestandaarden: de European Sustainability Reporting Standards. Van de mkb-light-variant zijn twee versies beschikbaar.

Deze versies zijn nog ter consultatie bij de European Financial Reporting Advisory Group (EFRAG): een verplichte versie voor beursgenoteerd mkb (LSME ESRS) en een vrijwillige versie voor het mkb (VMSE ESRS). De verplichte versie van de ESRS voor beursgenoteerd mkb is specifiek ontwikkeld voor mkb-bedrijven die onderdeel zijn van de waardeketen. Deze versie geeft het maximum aan wat aan de waardeketen mag worden gevraagd. De vrijwillige versie voor het mkb stelt minder vergaande eisen.

Daar brengen we voor het voetlicht dat het bedrijf, omdat het heel duurzaam werkt, een verlaagd risicoprofiel heeft. We gebruiken hiervoor de ESRS-rapportagestandaard die speciaal voor mkb-bedrijven is ontwikkeld. De rapportage werd door de bank zeer gewaardeerd en voorziet in hun informatiebehoefte. Door hier zo op in te spelen, lever je als adviseur duidelijke meerwaarde voor je klanten.”

Roozen komt met een ander voorbeeld: “Als je pand niet duurzaam genoeg is, gaat de waarde ervan naar beneden. En zo zijn er meer voorbeelden te bedenken. Duurzaamheid raakt ook het mkb-bedrijf en daarmee de mkb-accountant. Voor die mkb-accountant is het dan ook zaak klanten erop te wijzen met welke risico's en kansen de ondernemer te maken kan krijgen. Bij risico's gaat het om fysieke risico's. Denk aan risico's van schade door externe weersomstandigheden, zoals langdurige droogte, overstromingen en stormen, maar ook geleidelijke veranderingen in het klimaat en milieu. Daarnaast gaat het om transitierisico's. Denk aan risico's van verlies en schade, zowel direct als indirect, in de overgang naar koolstofarme en milieuvriendelijke economie om de klimaatopwarming te beperken.”

Schreeuwend tekort

Vraag is wel of het gaat lukken. Roozen: “Er is een schreeuwend tekort aan

‘Een startpunt is duurzaamheid vanuit jaarrekeningen te bekijken en nagaan op welke wijze dit een jaarrekeningpost raakt.’

accountants en te midden van die krapte introduceren we de CSRD. Ik kan me voorstellen dat de mkb-accountant zegt ‘ik heb niet per se de behoefte om extra werk op te pakken’. Ik pleit dan ook voor samenwerkingsverbanden in het mkb, om aan duurzaamheidsanalyses en gegevensverwerking te werken. Je kunt dit als mkb-accountant niet alleen oppakken. Zeker niet waar het gaat over zeer specialistische rapportages over bijvoorbeeld CO₂, waterverbruik, klimaatrisico's of biodiversiteit.”

Je gaat het pas zien als je het doorhebt, zo citeert hij Johan Cruijff. “Dat geldt ook voor de CSRD. Ik zou daarom tegen de mkb-accountant willen zeggen: Verdiep je er nu maar gewoon in.” Dat is ook de rol die Kelderman

ziet. “Niet elk bedrijf kan zich een controller in vaste dienst permitteren, maar als accountant kun je die rol voor een mkb-onderneming op je nemen. Daarbij zou ik beginnen bij het heel concreet maken. Waar maak je de meeste impact? Dat begint bijvoorbeeld bij de hoeveelheid CO₂ die een bedrijf uitstoot en de daaropvolgende uitstootbesparende maatregelen.”

Werkdruk neemt toe

Ook Marissen ziet de werkdruk bij mkb-accountants toenemen. “We hebben de ellende van de NOW achter de rug en de instroom van accountants wordt eerder minder, dan meer. Daardoor merk je dat de sector op de tenen loopt. Maar dat is juist een reden om dit onderwerp met →

‘Ik zie dat het accountantsvak met dit onderwerp relevanter kan worden en deel kan zijn van de duurzaamheidsoplossing.’

beide handen aan te pakken. Bij Bentacera hebben we inmiddels een duurzaamheidsteam van acht collega's, waarvan de helft jonger dan dertig jaar. Juist deze groep wil graag werken in een omgeving die bijdraagt aan een betere wereld. Ik zie dat het accountantsvak met dit onderwerp relevanter kan worden en deel kan zijn van de duurzaamheidsoplossing. We willen graag die *trusted advisor* zijn. Dat kan hier bij uitstek.” Daarbij plaatst Kelderman een kanttekening. “Regelgeving op regelgeving komt op de ondernemer én de accountant af. Daarnaast kennen we een strenge toezichthouder in de AFM. Vraag is of we als accountant elk onderwerp dat vanuit de maatschappij wordt aangezwengeld nog wel moeten omarmen, als er aan de andere kant geen lastenverlichting tegenover staat. Je ziet nu dat sommige organisaties, recent ging het nog over onderwijsinstellingen, gewoon geen accountant kunnen vinden.”

Niet alleen cijfermatig

Let wel, beschouwt Marissen, duurzaamheidsverslaggeving is niet alleen een cijfermatige exercitie. “Het kan niet altijd een exacte wetenschap zijn omdat het soms, bijvoorbeeld om het gebied van biodiversiteit, een inschatting is. Dan zul je dus je verantwoordelijkheid verhalenwijs moeten doen. Bijvoorbeeld over hoe je je interne beheersmaatregelen hebt genomen om klimaatrisico's te tackelen. Ook daar kun je als accountantskantoor je meerwaarde hebben, want mkb-ondernemers zijn niet altijd schrijvend onderlegd.” Niet alle duurzaamheidsgegevens zijn even hard als gegevens in de financiële administratie, constateert

Kelderman ook. “Maar een scherpe foto van een mistig landschap is nog steeds een goed beeld van de werkelijkheid. Kortom, help als mkb-accountant mee om een mkb-bedrijf te laten uitleggen wat ze aan duurzaamheid doen. Je hebt vast niet alle expertise in huis, maar je kunt wel de controletechnieken van jaarrekeningcontroles toepassen om de uitkomsten van die experts te toetsen.”

Hand in hand

Kelderman wijst er op dat de beoordeling van het duurzaamheidsverslag en de controle van de jaarrekening hand in hand moeten gaan. “Voor het valideren van de CO₂-rapportage schakel je specialisten in. Net zoals je als accountant nu bij een controle specialisten inzet voor waardering van gebouwen of voor de pensioenvoorziening. Maar als een onderneming drie miljoen euro aan brandstofkosten heeft, dan kun je als accountant wel een verband leggen met de uitkomst van de CO₂-rapportage om ook zelf een beeld te krijgen bij de validiteit van de CO₂-rapportage.” Ziet Kelderman een verplichting van CSRD-light voor middelgrote en kleine bedrijven voor zich? “Nee, de eerste vijf tot tien jaar niet. De capaciteit bij accountants om de CSRD op te pakken voor beursgenoteerde en grote bedrijven is al beperkt. Ik heb wel zorgen om hoe de implementatie van de CSRD gaat. Krijgen accountants in het begin de ruimte om door een leercurve te gaan, of komt er vrij snel een tik op de vingers? Wordt het lerend of controlerend toezicht? Ik hoop in de eerste jaren vooral op het eerste. De eerste duurzaamheidsverslagen zullen niet meteen perfect zijn.”

Ontwikkel als mkb-accountantskantoor enthousiasme voor duurzaamheidsverslaggeving, stelt Marissen tot slot. “Je mag van de accountant verwachten dat hij of zij met meer dan gemiddelde interesse de krant leest en de mkb-ondernemer risico's en kansen voorspiegelt.” Die kansen en risico's zijn in dit tijdsgewricht bij uitstek aan duurzaamheid verbonden, constateren de drie experts. Mkb-accountants en hun mkb-klienten mogen het dan een ver-van-mijn-bedshow vinden, maar ze zullen er toch ‘iets’ mee moeten. Al dan niet gedwongen door opdrachtgevers. En nee, dat is geen slappe consultantspraat. ←

